

УДК 378.124.2(09)(477.54)

**ВНЕСОК АКАДЕМІКА Г.О.БОГДАНОВА У РОЗВИТОК НАУКИ ТА
НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ХАРКІВСЬКОМУ ЗООВЕТЕРИНАРНОМУ
ІНСТИТУТІ В 70 – 73 РОКАХ МИНУЛОГО СТОЛІТТЯ**

Зубкова Ю.С., аспірант²

Луганський національний аграрний університет, Україна

Анотація. В статті викладено результати наукової, педагогічної та організаційно-господарської діяльності бувшого ректора Харківського зооветеринарного інституту Г.О.Богданова і його впливу на становлення та розвиток сільськогосподарської науки Харківщини в 70 – 73 роках минулого століття. Матеріали статті відновлюють ім'я цього відомого вченого, підкреслюють вагомe значення його розробок для прийдешніх поколінь науковців та практиків сільського господарства і тваринництва зокрема.

Ключові слова: вчений, історія, зоотехнія, тварини, корми, годівля, розробки.

Актуальність проблеми. Значну роль у розвитку вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи у тваринництві другої половини ХХ – на початку ХХІ століть відіграв академік ВАСГНІЛ та УААН Григорій Олександрович Богданов (1930 – 2009 рр.). Серед визнаних фаховим товариством здобутків цього вченого слід виділити організацію в країні системних наукових досліджень з питань годівлі тварин та кормовиробництва. Не менш знаними для свого часу були його таланти як організатора галузевої освіти в Україні. Г.О. Богданов володів надзвичайними якостями організатора та керівника галузевої науки та освіти. Так, наприклад, завдяки його творчій наполегливій діяльності на посаді ректора Харківського зооветеринарного інституту протягом 1970-1973 років (ХЗВІ, нині – Харківська державна зооветеринарна академія), вуз набув нового поштовху до розвитку учбового та науково-дослідного процесу. Цей період його діяльності – не вивчений істориками напрям, хоча він наповнений цікавими і насиченими подіями та корисними зверненнями і вартим дослідницької уваги.

Мета та завдання досліджень. Метою роботи було висвітлити вплив результатів освітньої, педагогічної та науково-дослідної діяльності академіка Г.О.Богданова на формування і розвиток зоотехнічної освіти, зокрема – науки про годівлю тварин та виробництво кормів у Харківському зооветеринарному інституті в 70–73 роки минулого століття. Виявити основні напрямки наукової, педагогічної та організаційно-господарської діяльності Г.О.Богданова в Україні та за її межами.

Для досягнення поставленої мети вирішували наступні завдання:

1. Висвітлити основні напрацювання видатного вченого, педагога та організатора науки, академіка Г.О.Богданова.
2. Здійснити методичне опитування вчених Харківського зооветеринарного інституту, які працювали разом з Г.О. Богдановим, або навчались під його керівництвом у той історичний проміжок часу.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження проводили загальнонауковими методами: узагальнення, класифікації та систематизації даних, історично-науковими: проблемно – хронологічним та біографічним, а також опитуванням вчених і практиків.

² *Науковий керівник д.с.-г.н., професор Ліннік В.С.

Результати дослідження. Народився Г.О. Богданов 6 березня 1930 року в с. Свистунівка Сватівського району Ворошиловградської (нині Луганської) області в сім'ї колгоспника. Після закінчення семирічки у 1944 р. він поступив у Куп'янську фельдшерсько-акушерську школу. У 1947-1948 рр. працював на посаді завідуючого пунктом санітарної освіти при Сватівському районному відділі охорони здоров'я Ворошиловградської області. У 1948 р. Григорій Олександрович поступив у Харківський зоотехнічний інститут, який закінчив у 1952 році. За направленням з квітня до жовтня 1952 року він працював на посаді старшого зоотехніка Валківського племрозплідника великої рогатої худоби.

У 1953–1956 рр. Г.О. Богданов навчався в аспірантурі ВНДІ гібридизації і акліматизації тварин «Асканія – Нова» (Херсонська область) з відривом від виробництва. Згодом працював в НДІ тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР (нині – інститут тваринництва НААНУ), пройшовши шлях від молодшого наукового співробітника до заступника директора інституту з науки [3].

З 12 березня 1970 року Г.О. Богданов захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук на тему «Обмін речовин та продуктивність свиней у зв'язку з рівнем та якістю протеїну в раціонах». У тому ж році 22 грудня отримав вчене звання професора [1].

У червні 1970 році Г.О. Богданов був призначений ректором ХЗВІ і завідувачем кафедри годівлі сільськогосподарських тварин.

Очолюючи інститут, Григорій Олександрович багато зробив для розвитку науки, удосконалення учбового процесу та зміцнення матеріальної бази установи. «Залізна дисципліна і досконалий порядок» – так характеризували ці роки діяльності ректора співробітники та студенти інституту.

Слід зауважити, що попередні керівники інституту не проявляли достатньої турботи про поліпшення освітньої та науково-господарської діяльності установи. Внаслідок захворювання великої рогатої худоби на бруцельоз була призупинена робота учбово-дослідного господарства «Прогрес», знизилась можливість до проведення досліджень на тваринах та повноцінної практики студентів. Старів головний корпус інституту, який був збудований ще у повоєнні роки, відчувалась нехватка аудиторної бази, особливо – для ветеринарного факультету, не будувалось житло для викладачів та гуртожитки для студентів тощо.

Прийнявши керівництво Харківським зооветеринарним інститутом, Григорій Олександрович за досить короткий термін зумів згуртувати колектив установи на вирішення найактуальніших свого часу питань наукового забезпечення розвитку освітнього та науково-дослідного процесу установи. При цьому, Г.О. Богданов досить багато часу приділяв розв'язанню численних організаційних, наукових та педагогічних проблем, які він вважав важливими для покращення діяльності інституту.

Він чітко усвідомлював, що подальший розвиток цього інституту неможливий без удосконалення існуючої матеріально – технічної бази. У цей час під його керівництвом було збудовано сучасний морфокорпус для студентів ветеринарного факультету та новий 5-поверховий гуртожиток, відновлена діяльність учбово-дослідного господарства «Прогрес», сприяв наповненню його відповідною технікою, машинами та механізмами.

Знаючи про проблеми з житлом для викладачів інституту, новий ректор зумів отримати, як кажуть – «вибити» у виконавчої влади вищих рівнів додаткові бюджетні фонди та забезпечив будівництво двох нових житлових багатоквартирних будинків, один з яких був побудований за чехословацьким проектом і мав поліпшене планування.

В цей же час також була оновлена асфальтована дорога до залізничної платформи «Лозовеньки», реконструйоване енергозабезпечення, водопровід, завершене довготривале будівництво комплексу очисних споруд [2].

Незважаючи на надзвичайну завантаженість організаційними проблемами, Г.О.Богданов приділяв велику увагу організації повноцінної науково-дослідної роботи з молодими кадрами. На кафедрі годівлі тварин, яку він очолював, було прийнято кілька аспірантів, це: В.Є.Булгаков, Л.П. Бугайова, Н.Н. Наливайська, А.І. Бондарев, Р.Ф.Сироткіна, та інші, які виконували комплекс досліджень, пов'язаних з годівлею великої рогатої худоби [3].

Паралельно з цим, за його безпосереднього сприяння, на кафедрі було придбане нове обладнання (2 автоматичних амінокислотних аналізатори HD-1200 E, два польських комплекти лабораторій, прилади, посуд тощо).

Під його науковим керівництвом на кафедрі готували свої дисертації біля 10 аспірантів, які проводили оригінальні дослідження по вирощуванню змішаних посівів кукурудзи, соняшника сорту "Гігант" та сої, і виготовлення з цих сумішок силосу та трав'яного борошна, а також повнораціонних гранул для відгодівлі бугайців. Вивчали хімічний склад та продуктивну дію цих кормів на лактуючих коровах і відгодівельних бугайцях.

В цей період вченим особисто, а також його учнями та співробітниками було видано та опубліковано більше 85 видань та публікацій [2], які не втратили новизни і в наш час.

В цей час набуває подальшого розвитку комплекс таких якостей Г.О.Богданова як талановитого організатора, науковця, педагога. Головна його риса – це комплексність підходу до вирішення глобальних наукових проблем і цього ж він вимагав від колег та аспірантів. Так, В.М.Кандиба виконував досліди на кнурах, І.Л. Іопа – на свиноматках, Г.С. Жевновата – на підсвинках, Р.Ф. Сироткіна – на коровах, Л.П. Бугайова та В.Є. Булгаков – на бугайцях тобто досягалось комплексне вирішення проблеми [4].

Г.О. Богданов був невичерпним джерелом нових ідей та підходів до вирішення численних годівельних проблем у тваринництві. Він постійно виїздив за кордон до наукових установ Польщі, Угорщини, США, відвідував тваринницькі господарства цих країн, у бесідах з колегами він знаходив нові напрями та наукові ідеї, які, разом з аспірантами втілював у життя.

Його широта мислення і здатність проникнення у глибину наукових проблем, помножені на невичерпну енергію та працездатність, завжди приносили результат як у науці, так і в учбовому процесі. Його характерною рисою була допитливість, бажання проникнути у суть процесів та самовідданість по відношенню до науки, а організаційна та громадська діяльність були, по суті, безмежними і завжди - плідними.

Г.О. Богданов мав надзвичайно цінний талант надихати ідеями та жадобою до пошуку істини оточуючих колег і молодь, які вмiли і хотіли працювати. Його доброзичливість, уважність до життєвих проблем людей і разом з цим – висока вимогливість завжди допомагали у вирішенні усіх нелегких завдань, пов'язаних з педагогічною та науково-організаційною діяльністю.

Мало хто знає, що в бувшому Радянському Союзі галузеве дипломне проектування було започатковане в 1970 році за ініціативи професора Г.О. Богданова. Він першим упровадив дипломне проектування серед студентів зооінженерного факультету. Перші дипломні проекти виконувались і захищались на кафедрі технології виробництва продуктів тваринництва (зав. кафедри І.А. Бузун). Захист проектів проходив у актовій залі при всіх викладачах та студентах і за присутності першого секретаря Харківського обкому КПРС Г.І.Ващенко.

Починаючи з 1971 року, він очолював дослідження по проблемі впливу термодинамічних навантажень на корми з великим вмістом клітковини та вплив цього фактора на перетравність поживних речовин грубих кормів (соломи, та лушпиння сояшнику). Для цього було розроблене та виготовлене в Харківському політехнічному інституті спеціальне устаткування [5]. Безпосереднім виконавцем цієї теми був д.с.-г. наук, професор В.І. Гнойовий.

Г.О. Богданова виступив ініціатором та організатором проведення Всесоюзної наукової конференції з проблем годівлі тварин, яка проходила на базі Харківського зооветеринарного інституту в 1973 році. Залишилось загадкою, як все обладнання, привезене в Москву на виставку досягнень народного господарства бувшого СРСР із Польщі та Чехословаччини, було придбане і змонтоване на кафедрі годівлі тварин ХЗВІ, а не у іншому місті. Воно, до речі, працює і сьогодні.

Г.О. Богданова приймав участь у численних міжнародних конференціях, а також був членом президії Радянсько-Чехословацького симпозиуму з використання нетрадиційних кормів, який проходив у ті часи в Ужгороді.

Перебуваючи у численних закордонних відрядженнях, його цікавили досліди щодо вивчення ефективної структури та складу комбикормів, раціонів, амінокислотного та жирнокислотного складу кормів, а також нове обладнання аналітичних лабораторій та сучасні методики досліджень.

Наукова та організаційно-педагогічна діяльність Г.О. Богданова дістала визнання керівництва держави. В квітні 1970 року він був нагороджений медаллю «За доблестный труд в ознаменование 100-летия со дня рождения Владимира Ильича Ленина», а у квітні 1971 року – Орденом Трудового Червоного Прапора. В 1972 р. вченого обирають академіком Всесоюзної академії сільськогосподарської науки ім. Леніна [1].

Висновки

1. Надзвичайні організаторські та дослідницькі здібності Г.О.Богданова, неймовірна працездатність, вміння проникнути у глибину наукових проблем, самовідданість по відношенню до науки допомогли за короткий час (3 роки) вивести Харківський зооветеринарний інститут на новий освітній, науковий та міжнародний рівень.

2. Щирий українець як за національністю, так і за обсягом зробленого для батьківщини, Г.О. Богданов належить до тієї когорти інтелегентних особистостей, для яких були характерними величезна любов до життя, оптимізм, щира безмежна позитивна енергетика великого вченого, педагога та організатора, якого завжди будуть пам'ятати численні вдячні учні та виробничники, а його наукові напрацювання будуть ще довго користуватись широким попитом серед фахівців-тваринників.

Література

1. Архів інституту тваринництва м. Харків, / особова справа, оп.–№ 274 (Богданов Григорій Олександрович), арк.7.
2. Історія харківської державної зооветеринарної академії 155 років / Богданов Григорій Олександрович (нар.1930 року) / [Піліпчатіна Л.М.], – Х. : Золоті сторінки, 2006 – 104 – 105с.
3. Мезенцева Л.М. Вчені в галузі тваринництва: / (Богданов Григорій Олександрович): наук. ред. : Г.О. Богданов, В.П. Буркат. – (К. : Аграр. наука, 1999) – Кн. 2. – 424. [52 – 54].
4. Служение отечеству и долгу: очерки о жизни и деятельности ректоров харьковских вузов (1805 – 2001гг.) / национальная украинская академия; под ред. В.И. Астаховой. – Х. : Золотые страницы, 2004. – 486.[359 – 360].
5. Харківський державній зооветеринарній академії 160 років / (Богданов Григорій Олександрович (1930 – 2009)) / – Х. : Золоті сторінки, 2011 – 14 с.

**ВКЛАД АКАДЕМИКА Г.О. БОГДАНОВА В РАЗВИТИЕ НАУКИ И УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В
ХАРЬКОВСКОМ ЗООВЕТЕРИНАРНОМ ИНСТИТУТЕ В 70 – 73 ГОДАХ ПРОШЛОГО ВЕКА**
Зубкова Ю.С.

Аннотация. В статье изложены результаты научной, педагогической и организационно-хозяйственной деятельности бывшего ректора Харьковского зооветеринарного института Г.О. Богданова и его влияние на создание, и развитие сельскохозяйственной науки Харьковщины в 70 – 73 годах прошлого века. Материалы статьи возобновляют имя известного ученого, подчеркивают весомое значение его разработок для будущих поколений, научных работников и практиков сельского хозяйства и животноводства в частности.

Ключевые слова: ученый, история, зоотехния, животные, корма, кормление, разработки.

**CONTRIBUTION OF ACADEMICIAN G.O. BOGDANOV TO THE DEVELOPMENT OF
SCIENCE AND TEACHING PROCESS OF KHARKOV ZOOVETERINARY INSTITUTE IN THE
70TH – 73^D OF THE XXTH CENTURY**
Y.S. Zubkova

Summary. This paper presents the results of animal feeding and fodder production science, studies of the influence of scientific and teaching works, as well as management experience of the former rector at Kharkov zooveterinary Institute G.O. Bogdanov on formation and development of agricultural science in Kharkov region. Obtained results rector the name of this famous academician, emphasize significant importance of his works for the future generations of scientists and practical workers engaged in agriculture and animal husbandry in particular.

Key words: scientists, history, zootechny, animals, feeds, feeding, guide.